

ЗБОРНИК

на трудови од:
**Меѓународна научна конференција за
меѓународните и интеркултурните релации**

**„ВРСКИТЕ МЕЃУ Р.МАКЕДОНИЈА
И Р.СРБИЈА НИЗ ВЕКОВИТЕ И ДЕНЕС“**

БИТОЛА
2018

КОНЗУЛАТ НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА - БИТОЛА

**„Врските меѓу
Р.Македонија и Р.Србија
низ вековите и денес“**

(Зборник на трудови од
Меѓународна научна конференција,
одржана на 19 и 20 мај 2017г. во Битола)

CONSULATE OF REPUBLIC OF SERBIA
IN REPUBLIC OF MACEDONIA - BITOLA

**„Relations between Republic of Macedonia
and Republic of Serbia
through the centuries and today“**

(proceedings from the International Conference on
International and Intercultural Relations
held on 19th and 20th May 2017 in Bitola)

BITOLA
2018

**Главен организатор на
меѓународната научна конференција:**

Почесен Конзулат на Република Србија во Република Македонија
Почесен конзул м-р Силјан Мицевки

**Традиционално конференцијата
се организира во соработка со:**

Министерството за култура на Република Македонија,
Македонската академија на науките и уметностите МАНУ,
Амбасадата на Република Србија во Република Македонија,
Општина Битола,
Универзитетот “Свети Климент Охридски”-Битола,
Македонското научно друштво Битола,
претставници на високото образование од Македонија и Србија,
ГП “Пелистер”-Битола

Цел на меѓународната научна конференција:

Меѓународната научна конференција за меѓународните и интеркултурните релации претставува формален форум за дискусии посветени на релациите помеѓу различните нации и култури во минатото, сегашноста и во иднина.

Посебен акцент конференцијата става на промоцијата, унапредувањето и развивањето на вековните културни врски помеѓу Република Македонија и Република Србија.

Комитет на меѓународната научна конференција:

Претседател на конференцијата: М-р Силјан Мицевски,
Почесен конзул на Република Србија во Република Македонија

Организационен комитет:

Д-р Александар Стерјовски, Р. Македонија (Претседател)
Д-р Вера Стојчевска Антиќ, Р. Македонија (Потпретседател)
М-р Зоран Пејковски, Р. Македонија
Д-р Зоран Котевски, Р.Македонија
Д-р Анета Шијакова, Р. Македонија
Весна Манојловска, Р. Македонија
Славе Николовски Катин, Р. Македонија

Програмски комитет:

Проф. Д-р Вера Стојчевска Антиќ,

Универзитет “Свети Кирил и Методиј”-Скопје, Р. Македонија

М-р Силјан Мицевски,

магистрираше на Универзитет “Свети Кирил и Методиј”-Скопје,
Р. Македонија

Проф. Д-р Драгомир Бонциќ,

Институт за современа историја, Белград, Р.Србија

Проф. Д-р Рахел Шели Леви Друмер,

Бар Илан Универзитет, Рамат Ган, Израел

М-р Зоран Пејковски,

Универзитет за аудиовизуелни уметности, Европска филмска
академија ЕСПА Париз-Скопје-Њујорк, Р.Македонија

Доц. Д-р Лилјана Живковиќ,

Универзитет на Белград, Р.Србија

Проф. Д-р Александар Стерјовски,

Универзитет “Свети Климент Охридски”-Битола, Р. Македонија

Проф. Д-р Сердар Озтурк,

Универзитет “Хаџи Бајрам Вели” Анкара, Р. Турција

Д-р Анета Шијакова,

докторираше на Универзитет “Свети Климент Охридски”-Битола,
Р. Македонија

Organizing Committee:

Dr. Aleksandar Sterjovski, R. Macedonia (President)
Dr. Vera Stojcevska Antik, R. Macedonia (Vice President)
Dr. Aneta Shjakova, R. Macedonia
MSc. Zoran Pejkovski, R. Macedonia
Dr. Zoran Kotevski, R. Macedonia
Vesna Manojlovska, R. Macedonia
Slave Nikolovski Katin, R. Macedonia

Program Committee:

Prof. Dr. Vera Stojcevska Antik,
Ss. Cyril and Methodius University - Skopje, Macedonia
MSc. Siljan Micevski,
graduate on Ss. Cyril and Methodius University - Skopje, Macedonia
Prof. Dr. Dragomir Bondžić,
Institute of Contemporary History, Belgrade, R. Serbia
Prof. Dr. Rachel Levy-Drummer,
Bar-Ilan University, Ramat-Gan, Israel
MSc. Zoran Pejkovski,
University of Audiovisual Arts, European Film Academy,
ESRA Paris - Skopje - New York, Macedonia
Asst. Prof. Dr. Liljana Zivkovic,
University of Belgrade, Serbia
Prof. Dr. Aleksandar Sterjovski,
St. Kliment Ohridski University – Bitola, Macedonia
Prof. Dr. Serdar Öztürk,
Hacı Bayram Veli University, Ankara, Turkey
Dr. Aneta Shjakova,
graduate on St. Kliment Ohridski University – Bitola, Macedonia

КОНЗУЛАТ НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА - БИТОЛА

Библиотека: Зборници на трудови од одржани меѓународни научни конференции

Издавач:

Конзулат на Р.Србија во Р. Македонија – Битола

За издавачот:

м-р Силјан Мицевски, почесен конзул на Р. Србија
во Р. Македонија – Битола

<https://isciir.org/>

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

930.85(497.7:497.11)(082)

94(497.7:497.11)(082)

ВРСКИТЕ меѓу Р.Македонија и Р.Србија низ вековите и денес : (зборник на трудови од Меѓународна научна конференција, одржана на 19 и 20 мај 2017г. во Битола) / [организационен комитет Александар Стерјовски ... и др.]. - Битола : Конзулат на Република Србија во Република Македонија, 2018. - 740 стр. : илустр. ; 25 см. - (Библиотека Зборници на трудови од одржани меѓународни научни конференции)

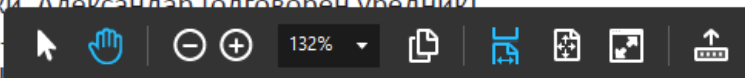
На напор. насл. стр.: Relations between Republic of Macedonia and Republic of Serbia through the centuries and today : (proceedings from the International conference on international and intercultural relations held on 19th and 20th May 2017 in Bitola). - Трудови на мак. и срп. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон одделни трудови

ISBN 978-608-65122-7-9

1. Стерјовски, Александар [одговорен уредник]

а) Културно-

COBISS.MK-

СОДРЖИНА

В О В Е Д	9
ПОЗДРАВНО ОБРАЌАЊЕ НА Н.Е. М-Р СИЛЈАН МИЦЕВСКИ, ПОЧЕСЕН КОНЗУЛ НА Р.СРБИЈА ВО Р.МАКЕДОНИЈА.....	11
ОБРАЌАЊЕ НА ДОЦ. Д-Р МАРЈАН ТАНУШЕВСКИ,.....	13
ПРЕТСЕДАТЕЛ НА МНД-БИТОЛА.....	13
РЕФЕРАТИ / Историја	17
Проф. д-р Димитар Пандев СЛОВО ЗА ДЕВОЛСКИТЕ ЗЕМЈОДЕЛЦИ.....	19
Катерина Младеновска-Ристовска НИКОЛА ВУЛИЌ КАКО ИСТРАЖУВАЧ НА АНТИКАТА ВО <u>МАКЕДОНИЈА</u>	27
Гоце Цветановски СТАВОВИТЕ НА МИЛИВОЈ ПАВЛОВИЌ ЗА ЕТНОГЕНЕЗАТА НА ТОРБЕШИТЕ.....	37
Доц.д-р Оливер Цацков ИСТОРИСКО КУЛТУРНИТЕ ОДНОСИ НА МАКЕДОНИЈА И СРБИЈА ИЗРАЗЕНИ ПРЕКУ ТВОРЕШТВОТО НА ТОДОР МАНЕВИЌ.....	43
Иван Котев МОНОГРАФИЈА „СТРУМИЦА, ЗЕМЉА И НАРОД“ ОД АЛЕКСАНДАР АНДРИЈЕВИЌ	47
Доцент д-р Марјан Танушевски СОРАБОТКАТА НА НЕЗАВИСНИТЕ НОВИНАРСКИ СИНДИКАТИ ОД РЕПУБЛИКА СРБИЈА И РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	55

Проф. д-р Силвана Сидоровска-Чуповска СТАВОТ НА ВЕСНИКОТ „РАДНИЧКЕ НОВИНЕ“ ЗА ПОЛИТИЧКАТА И ЕКОНОМСКАТА ПОЛОЖБА ВО МАКЕДОНИЈА ВО ПЕРИОДОТ 1903-1914 ГОДИНА	59
М-р Анета Шијакова, м-р Зоран Пејковски, Каролина Николоска МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ И ОБРАЗОВАНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА СРБИЈА	65
М-р Анета Шијакова, м-р Зоран Пејковски, Каролина Николоска КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ КАЈ МЛАДИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА СРБИЈА	75
Др Драгомир Бонџић НАСТАВНО ОСОБЉЕ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У СКОПЉУ 1920-1941	85
д-р Драгомир Бонџиќ НАСТАВНИОТ КАДАР НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ ВО ПЕРИОДОТ 1920-1941 ГОДИНА	111
Трајко Огненовски ПРИДОНЕСОТ НА УНИВЕРЗИТЕТОТ ВО БЕЛГРАД ВО ПОДОБРУВАЊЕ НА КАДАРОТ СО АКАДЕМСКИ ЗВАЊА ВО СР МАКЕДОНИЈА И ЗА ВОСПОСТАВУВАЊЕ СОРАБОТКА И ДЕВАЛВИРАЊА НА АКАДЕМСКИТЕ ЗВАЊА МАГИСТЕР И ДОКТОР НА НАУКА	139
Трајко Огненовски СЛОБОДАН Ж. МАРКОВИЌ - ПОЗНАТ УНИВЕРЗИТЕТСКИ ПРОФЕСОР, НАУЧНИК. ПРЕДАВАЧ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА НА УНИВЕРЗИТЕТОТ ВО БЕЛГРАД (1928 – 2015)	151
Проф.д-р Мишо Нетков МЕДИУМИТЕ И ПОЛИТИКАТА	159
Проф. д-р Вера Гошева, ПРЕСЕЛУВАЊЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ОД БИТОЛА (1917-1918)	169

Томо ЖУГИЋ
СТАЊЕ СРПСКИХ ВОЈНИЧКИХ ГРОБАЉА НА КАЈМАКЧАЛАНУ И
МАРИОВУ ОД 1918 ДО 2016 ГОДИНЕ 173

Томо ЖУГИЋ
СОСТОЈБАТА НА СРПСКИТЕ ВОЈНИЧКИ ГРОБИШТА НА
КАЈМАКЧАЛАН И МАРИОВО ОД 1918 ДО 2016 ГОДИНА..... 177

Проф. д-р Катерина Мирчевска, Проф. д-р Љубица Јанчева
ГАКОВО И КРУШЕВЛЕ – ПРИВРЕМЕНО ЖИВЕАЛИШТЕ НА
МАКЕДОНЦИТЕ БЕГАЛЦИ ОД ГРАЃАНСКАТА ВОЈНА ВО ГРЦИЈА 183

проф. др Љиљана Живковиќ, мср Ивана Ђорђевиќ
ЗНАЧАЈ МОРАВСКО-ВАРДАРСКЕ УДОЛИНЕ У КОНТЕКСТУ
МИГРАЦИОНИХ ТОКОВА..... 189

проф. д-р Љиљана Живковиќ, мср Ивана Ђорђевиќ
ЗНАЧЕЊЕТО НА МОРАВСКО-ВАРДАРСКАТА ДОЛИНА ВО КОНТЕКСТ НА
МИГРАЦИОНИТЕ ТЕКОВИ 207

Проф. д-р Александар ТРАЈАНОВСКИ
ШКОЛУВАЊЕТО НА МАКЕДОНСКАТА ИНТЕЛЕГЕНЦИЈА ВО СРПСКИ
ДУХОВНИ ИНСТИТУЦИИ (ВО XIX И XX ВЕК) 227

Др Урош Шешум
УЛОГА ВОЈВОДЕ СТОЈАНА ДОНСКОГ У НАСТАНКУ И РАЗВОЈУ ВМОРО-А
И СРПСКЕ ЧЕТНИЧКЕ АКЦИЈЕ 1901-1904 241

д-р Урош Шешум
УЛОГАТА НА ВОЈВОДАТА СТОЈАН ДОНСКИ
ВО НАСТАНОКОТ И РАЗВОЈОТ НА ВМОРО И СРПСКАТА ЧЕТНИЧКА
АКЦИЈА 1901-1904 253

Професор Никола Миновски
ПОП КОСТАДИН ТРПКОВ – БУФСКИ ПРЕРОДБЕНСКА И
РЕВОЛУЦИОНЕРНА ДЕЈНОСТ 265

М-р Елена Јосимовска ПРИДОНЕСОТ НА СРПСКАТА СОКОЛСКА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА АФИРМАЦИЈАТА НА ТЕЛЕСНОТО ВОСПИТАНИЕ ВО МАКЕДОНИЈА ..	277
Александар Симоновски АКТИВНОСТИТЕ НА ЗДРАВСТВЕНИТЕ ОДДЕЛИ НА БИТОЛСКИОТ ОБЛАСТЕН, ГРАДСКИ И ОКОЛИСКИ НАРОДНООСЛОБОДИТЕЛЕН ОДБОР (1944–1945)	293
Проф. д-р Александар Стерјовски ДВЕТЕ СРПСКИ СПОМЕН - ОБЕЛЕЖЈА ВО БИТОЛА.....	299
Др Ратомир Миликиќ, УЛОГА МАКЕДОНСКИХ КАДРОВА У ПРИСТУПАЊУ ЈУГОСЛАВИЈЕ САВЕТУ ЕВРОПЕ	305
д-р Ратомир Миликиќ, УЛОГАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ КАДРИ ВО ПРИСТАПУВАЊЕТО НА ЈУГОСЛАВИЈА ВО СОВЕТОТ НА ЕВРОПА	323
М-р Анета Шијакова, м-р Зоран Пејковски, Каролина Николоска КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА - АПСОРПЦИЈА НА ИПА ФОНДОВИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА СРБИЈА.....	343
др Милан Гулиќ ЗЕМЉОТРЕС У СКОПЈУ 1963: ПРВЕ РЕАКЦИЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ДРЖАВНОГ И ПАРТИЈСКОГ РУКОВОДСТВА	357
д-р Милан Гулиќ ЗЕМЈОТРЕСОТ ВО СКОПЈЕ 1963: ПРВИТЕ РЕАКЦИИ НА ЈУГОСЛОВЕНСКОТО ДРЖАВНО И ПАРТИСКО РАКОВОДСТВО	375
Проф. д-р Горан Илиќ НЕВОЗМОЖНА МИСИЈА?: ОСНОВИ И ПЕРСПЕКТИВИ НА БАЛКАНСКАТА СОРАБОТКА	393

Др Слободан Селинић СТАВОВИ РУКОВОДСТАВА МАКЕДОНИЈЕ И СРБИЈЕ ПРЕМА НАЦИОНАЛНОМ ПИТАЊУ У ПОПИСУ СТАНОВНИШТВА ЈУГОСЛАВИЈЕ 1971.	405
д-р Слободан Селиниќ СТАВОВИТЕ НА РАКОВОДСТВОТО НА МАКЕДОНИЈА И СРБИЈА КОН НАЦИОНАЛНОТО ПРАШАЊЕ ВО ПОПИСОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ЈУГОСЛАВИЈА ВО 1971 ГОДИНА	419
Др Срѓан Цветковић БЕЗБЕДНОСНЕ ПРИЛИКЕ У МАКЕДОНИЈИ И КОСОВУ 1981. ГОДИНЕ	435
д-р Срѓан Цветковиќ БЕЗБЕДНОСНИТЕ ПРИЛИКИ ВО МАКЕДОНИЈА И КОСОВО 1981 ГОДИНА.....	453
Арети Сидовска БИТОЛА ВО БЕЛГРАДСКИТЕ ДНЕВНИ ВЕСНИЦИ „ПОЛИТИКА“ И „ВРЕМЕ“ ДО ПОЧЕТОКОТ НА ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА.....	471
М-р Анета Шијакова, м-р Зоран Пејковски, Каролина Николоска АНАЛИЗА НА ПЕРЦЕПЦИЈАТА НА МЕДИУМИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА И СРБИЈА ЗА УЛОГАТА НА КОНЗУЛАТОТ НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД 2007 ДО 2014 ГОДИНА	497
Доц. д-р Верица Јосимовска ШТИП И ШТИПСКО ВО ВЕСНИКОТ „ПОЛИТИКА“ (1919-1941)	515
Наде Геневска - Брачиќ СТАРОТО БИТОЛСКО И НОВО БЕЛГРАДСКО СЕМЕЈСТВО ПАПАЗОГЛУ	525
РЕФЕРАТИ / Литература	537
Лидија Тантуровска „ЈА САМ ЛОВАЦ СРЦА СВОГА РОЂЕНОГ“	539

<p>Јованка ДЕНКОВА ДНЕВНИЧКИ ПРОЗНИ ЗАПИСИ ВО СРПСКАТА И МАКЕДОНСКАТА АДОЛЕСЦЕНТСКА ПРОЗА .....</p>	547
<p>Проф. д-р Христо Петрески КРИТИЧКО-ЕСЕИСТИЧКОТО ТВОРЕШТВО НА ПРОФ. Д-Р СТАНА СМИЉКОВИЌ ПОСВЕТЕНО ЗА МАКЕДОНСКИТЕ АВТОРИ И КНИЖЕВНОСТ .....</p>	555
<p>Проф. д-р Катерина Петровска – Кузманова СОВРЕМЕНИТЕ ИСТРАЖУВАЊА НА КУЛТУРАЛНИТЕ ИЗВЕДБИ ВО Р. СРБИЈА .....</p>	559
<p>м-р Игор Крајчев ЖИВКО ЧИНГО И ДАНИЛО КИШ .....</p>	567
<p>Васил ТОЦИНОВСКИ РОМАНОТ „ГНЕВ“ ОД МИЛИСАВ АНТОНИЈЕВИЌ-ДРИМКОЛСКИ .....</p>	575
<hr/>	
<p>Славе Николовски - Катин СИЛЈАН МИЦЕВСКИ – ЖИВОТ И ДЕЛО .....</p>	587
<p>Добре Тодоровски ВЛИЈАНИЕТО НА СРПСКАТА КНИЖЕВНОСТ ВО МОЕТО ТВОРЕШТВО .....</p>	597
<p>Д-р Ана Витанова Рингачева ШАМАНИСТИЧКИ ПРЕТСТАВИ ЗА ЗАДГРОБНОТО ПАТУВАЊЕ НА ХЕРОЈОТ ВО СКАЗНИТЕ .....</p>	601
<p>Д-р Лилјана Макаријоска НАРОДНИТЕ ВЕРУВАЊА КАЈ МАКЕДОНЦИТЕ И СРБИТЕ НИЗ ВЕКОВИТЕ .....</p>	617

Јованка ДЕНКОВА
Филолошки факултет
Универзитет „Гоце Делчев“

ДНЕВНИЧКИ ПРОЗНИ ЗАПИСИ ВО СРПСКАТА И МАКЕДОНСКАТА АДОЛЕСЦЕНТСКА ПРОЗА

Апстракт: Овој труд го истражува прашањето на дневничките записи во современата српска и македонска книжевност за деца и млади. За таа цел, најпрвин ќе се обидеме да ги посочиме главните карактеристики на жанрот "дневник", а потоа тие теориски поставки се разработуваат врз текстот на романите „Горановиот дневник“ од Зоран Станоевиќ и „Втората смена“ од Велко Неделковски. Се разбира, овде можат да се вклучат и други дела, но останува фактот дека ваквиот тип на нарација не е многу застапен во современата македонска проза за деца и млади.

Клучни зборови: дневник, македонска литература, српска литература, адолесценти.

DIARY PROSE ENTRIES IN SERBIAN AND MACEDONIAN ADOLESCENT LITERATURE

Abstract: This paper explores the issue of diary prose entries in modern Serbian and Macedonian literature for children and youth. For this purpose, we will first try to identify the main features of the genre "diary" and then they theoretically settings are worked on the text of novels "Goranoviot dnevnik" by Zoran Stanoevic and "Vtorata smena" by Velko Nedelkovski. Of course, this can include many other works, but the fact remains that this type of narration is not very present in contemporary Macedonian prose for children and youth.

Keywords: diary, Macedonian literature, Serbian literature, adolescents.

1. Вовед

Пред да почнеме со разгледување на корпусот дела кои можат да се окарактеризираат како дневник, можеби најдобро е најпрвин да се осврнеме на тоа "што е дневник?".

Во Дигиталниот речник на македонскиот јазик, зборот дневник е објаснет како „книга во која се запишува што се работи секој ден или се забележуваат настани и впечатоци од текот на денот“.¹ Инаку, зборот „дневник“ потекнува од латинскиот збор "diarium" (од "dies", со значење day-ден). Во Оксфордскиот речник², зборот „дневник“ е преведен како "книга во која се врши дневно бележење на настаните и искуствата". Според Concise Oxford Companion to the English Literature, дневникот е "секојдневна хроника на настаните", а луѓето кои пишуваат дневници најчесто ги забележуваат личните и интимни настани и мисли, па според тоа дневниците можат да бидат поделени во две категории: интимни и анегдотски. На ова, се додава и класификацијата според полот на запишувачот. Се истакнува дека женските автори комуницираат поинтимно во своите дневници, додека мажите повеќе се концентрираат на факти и настани. Понатаму, се укажува и на друга поделба на дневниците според односот автор-читател, или со други зборови, која е целта на авторот, дали тој сака неговиот дневник да биде објавен, па затоа

¹ Дигитален речник на македонскиот јазик, www.makedonski.info/show/дневник/м, преземено на 11.01.2014.

² <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/diary>, 11.01.2014

пишува за читатели, или тој само води евиденција за себе. Влашин (Vlašín), заедно со Ледербукова (Lederbuchová), потенцира дека писмото уште се нарекува и "автентичен дневник", и ова се однесува на патописите, мемоарите, автобиографиите, кои, според Ледербукова, можат да се сместат во категоријата на стилизирани дневници – дневници за кои има намера да се печатат. Последната поделба произлегува од опозицијата фикција-нефикција. Автентичните и стилизирани дневници претставуваат нефикционален дел од овој жанр, додека дневниците-романи се фикционален дел. Кај фикционалните дневници, Питер Мортон разликува псевдо-дневник и дневник-иронија/потсмев. Понатаму, тој прецизира дека кај псевдо-дневниците се прави обид фикцијата да се претстави како реален дневник, наводно напишан од протагонист и дека има многу мал, или воопшто не постои јаз меѓу лицето кое го пишува дневникот-нараторот и читателот. За пример, тој посочува дневници, кои всушност се пародија на традиционалните дневници, но она што се иронизира во нив, тоа е миметичката амбиција на романот, а не на пишувачот на дневникот. Во дневникот-иронија/потсмев, меѓу оној кој го води дневникот и самиот дневник е ироничен. Овде линијата меѓу илузијата и автентичноста е многу тенка. Овие дневници, во суштина се хуморно интонираны и секогаш имаат несигурен/неверодостоен наратор-дневничар³. Според Питер Мортон, во неговата статија „Наративните стратегии во фиктивниот дневник“, фиктивниот дневник е посебен вид на нарација за измислени настани во прво лице и во таа смисла е мошне близок со други литературни форми како што се фиктивните автобиографии или мемоари. Самиот фиктивен дневник има долга традиција – реалистичната новела. Овде се посочуваат и можностите на фиктивните дневници: дискретен внес поврзан календарски и претставен во временски секвенци, создавање на впечаток за непосредност со помош на минимални јазови помеѓу настаните и нарацијата, ретроспективен раскажувачки упад, максимализирање на документарната илузија па дури и до точка на внесување на навидум "празни" информации во дневникот⁴.

Во светската литература дневникот се смета за оригинален жанр во однос на неговата структура, јазик и стил.⁵

Всушност, дневникот е една од најпрепознатливите книжевни форми. Еден тип на автобиографски пишување, тоа, во суштина е, уредно водење евиденција на активностите и рефлексии на авторот на дневникот е, наводно, само за употреба на авторот, иако некои дневници на крај се објавуваат. Можеби поради тоа што се смета за не-фикција, дневникот долго време беше исклучен од сериозните литературни дискусии. Всушност, тој од неодамна почна да се препознава како форма на "пишување за животот" или "само-опишување", како книжевен жанр, кој исто така ја вклучува автобиографијата, биографијата, мемоарите, конверзацијата и патописите. Но, за

---

³ The concise Oxford Companion to the English Literature, Definition of the genre, ed. Margaret Drabble and Jenny Stringer, Oxford: Oxford UP, 1990. http://is.muni.cz/th/145339/ff_b/BAThesis-FinalVersion.pdf.10.01.2014, 11.01.2014

⁴ Peter Morton, "Narrative Strategies in the Fictive Diary: An Abstract." 11.01.2014. <http://ehlt.flinders.edu.au/humanities/exchange/asri/lw_symp/P_Morton_abstract.pdf>

⁵ Ashot V. Galstyan, Several Linguostylistic issues of Literary Diary, International Conference for Innovative Education, At London, UK, 22-23 April 2013, Vol.2, p.206-212, https://www.researchgate.net/profile/Ashot_Galstyan3/publication/256546698_SEVERAL_LINGUOSTYLISTIC_ISSUES_OF_LITERARY_DIARY/links/02e7e5235b35974cb9000000.pdf, пристапено на 12.01.2017

разлика од овие други форми, дневникот се смета за поинтимен и понепосреден, кој често служи како основа за поосвежителни дела.⁶

"Роман-дневник" е термин измислен од страна на научникот Џералд Принц, кој идентификува три клучни карактеристики на романот-дневник: и покрај тоа структурирана организација, (1) нараторот мора да биде во прво лице, (2) начинот на раскажувањето се испрекинат (термин на Жерар Женет, кој значи дека наративот е фрагментиран, со настани кои што се случиле пред нивниот внес во дневникот) и (3) целната публика е и писателот. Валери Раул додаде дополнителен услов, дека романот на дневникот почнува *in medias res*. Ниту еден од трите елементи не дава целосна дефиниција на романот-дневник, но последниот критериум на Принц е особено вулгарен, со оглед на фактот дека нараторите на многу дневници-романи претпоставуваат експлицитно меѓу своите потенцијални читатели и сопружници, родители, соработници, и супервизори. Исто така, се инсистира дека приватноста на дневниците е изум на 20 век. За да ги реши овие проблеми, Принц понатаму одредува: дефинирачки елемент на романот-дневникот е тема за која се пишува во дневникот. Сите дневници-романи се идентификуваат себеси како дневници со конкретни прашања од типот: Зошто почнав со водење на дневник? или Како, овој дневник се пишува? Ова е причината зошто кај толку многу дневници-романи, кога се зборува за нивната функција, издавачите воведуваат иронична нота кон структурата на романот-дневник, како што е *Дневникот на Никој*, чиј истоимен "автор" е никој, како во однос на неговиот мал раст, така и во однос на реалниот свет на непостоење.⁷ Современите писатели комбинираат "стар" метод на водење дневник со нов концепт на водење дневник. Природно, "стариот" метод се карактеризира со анализа на мисли и снимање на фактите, а новиот дневник содржи лаконски факти, сигурни и практични идеи, забелешки и парцијални записи.⁸

Романот „Горановиот дневник“ од Зоран Станоевиќ⁹ е единственото дело од овој автор во библиотеките во Р. Македонија. Романот е напишан во вид на дневник, кој го води момчето кое штотуку зачекорува во пубертет. Во времетраење од една година, низ оваа пишана "младешка историја", авторот верно ги следи мислите на младиот човек поставен пред секојдневните, но за него нови дилеми: „Можеби тоа ќе ми помогне да ја расветлам таа тајна за животот, која секојдневно го учи човека на нешто, а човек не знае што“ (Станоевиќ, 1990:122). Galstyan, зборувајќи за временските рамки кај дневниците, истакнува дека, тие се прилично широки: структурниот принцип на овој жанр му овозможува на авторот "да патува" во блиското минато и да објави детали од неговиот/нејзиниот живот.¹⁰ Во расветлувањето на тајната на животот, Горан ќе се сврти кон семејството и од неговата закрила ќе ги гради своите сознанија за животот.

---

⁶ A real companion and friend, The diary of William Lion Mackenzie King, <https://www.collectionscanada.gc.ca/king/023011-1010.01-e.html>, пристапено на 12.01.2017

7

The History of the Diary Novel, by Johannah King-Slutsky <https://thehairpin.com/go-read-alice-the-history-of-the-diary-novel-85283b5bc085#.4ixldm4f6>, пристапено на 13.01.2017

⁸ Ashot V. Galstyan, Several Linguostylistic issues of Literary Diary, International Conference for Innovative Education, At London, UK, 22-23 April 2013, Vol.2, p.206-212, https://www.researchgate.net/profile/Ashot_Galstyan3/publication/256546698_SEVERAL_LINGUOSTYLISTIC_ISSUES_OF_LITERARY_DIARY/links/02e7e5235b35974cb9000000.pdf, пристапено на 12.01.2017)

⁹ Зоран Станоевиќ, Горановиот дневник, Детска радост, Скопје, 1990.

¹⁰ Ashot V. Galstyan, Several Linguostylistic issues of Literary Diary, International Conference for Innovative Education, At London, UK, 22-23 April 2013, Vol.2, p.206-212,

Читателот на овој адолесцентски роман-дневник, уште на самиот почеток, во првата реченица го запознава нараторот-раскажувач, кој свесно укажува на тоа дека со почетокот на новата календарска година, започнува да пишува дневник, за на крај да ги собере сите впечатоци: „Јас сум Горан и отсега почнувам да водам дневник. На крајот од годинава сè ќе соберам, па ќе се види дали навистина само ги кинам чевлите, а инаку ништо не работам, или пак и се бањам и одам по леб и весници. Уште од минатата година немам добиено џепарлак, а еве досега сè уште немам ништо скршено. Не одбив да го испијам млекото со кајмак.“ (7). Ваквиот почеток укажува на тоа дека Горан во своето семејство чувствува извесна nelaгодност во поглед на неговите обврски.

Интересен е односот на Горан кон настаните што се случуваат околу него. Имено, кон сè што се случува, тој и неговото семејство имаат помалку хуморно-ирониски став, што овој роман го сместува во групата на дневници иронија-потсмев, согласно класификацијата на Питер Мортон (погоре во текстот). Всушност, во романот, запишувачот ги иронизира настаните околу себе, односите меѓу луѓето, односите во општеството...

Значи, нараторот/авторот на романот-дневник е лице од машки пол, кој повеќе е свртен кон наведување на факти и настани, кои се случуваат во рамки на неговото семејство. Според класификацијата на дневниците според односот автор-читател, во случајов се работи за дневник во кој запишувачот води евиденција само за себе, што е евидентно и при давање на име на дневникот како *Горановиот дневник*: „Го прашав дедо, а тој вели дека дневниците се прилично смешни кога се пишуваат за себе. А кога се пишуваат внимателно, така што и другите да можат да ги читаат без да се смеат, тогаш и не се вистински дневници, туку повеќе како книги. Искрениот дневник, вели дедо, мора да биде како и неговиот писател, понекогаш смешен, понекогаш глупав. Затоа – без презиме и адреса... Наоѓачот може да се смее само воопшто, а не ќе знае кому му се смее.“ (9-подвлеченото-мое, ЈД). Со оваа наративна секвенца, многу имплицитно, авторот ја потврдува реалистичноста на делото, "уловувајќи" го читателот преку моментот на искреноста.

Преку дискретен внес поврзан календарски и претставен во временски секвенци, Горан ги наведува сите типични работи кои ги мачат современите адолесценти, како што е желбата да се добие компјутер, препукувањата и надитрувањата со помалиот брат, односот и обраќањето на возрасните кон него и сл. Притоа, забележливо е дека Горан живее во семејство во кое преовладува хуморот во справувањето со животните ситуации и искушенија. Така е кога им се расипува телевизорот, па во исчекување на мајсторот кој треба да го поправи, тие ги минуваат деновите замислувајќи какви сè убави филмови има на програмата во меѓувреме. Така е кога Горан и татко му решаваат да направат компјутер, во неможност да го купат, па на крај применуваат обратна психологија: „Значи, ако се преправам дека ги презираме компјутерите и дека ни е сосем сеедно – можеби ќе нè натераат да купиме компјутер?... Наместо да почнат да ни докажуваат спротивно – мама и дедо се сложија со нас и ни рекоа дека најпосле ни се врати умот во главата“ (20). Овде видлив е оној наш балкански менталитет, особено со подароците кои ги носат на свадбата, пиењето на свадбата, посебната почит кон нив како роднини кои "заземаат" високи позиции во метрополата, особено кога одат кај роднините од внатрешноста на свадба со сиромашни подароци-чубук и рачно плетено миле: „Сите им се одушевуваа на тие подароци што им ги донесоа роднините од Белград – то ест ние – зашто во Белград светот е страшно имашлив, па успеавме сето тоа да го одвоиме за да им го подариме, и тоа е сè што ни рекоа тие“ (32), што подоцна им се враќа со голем број

на гости во Белград - новопронајдени роднини: „Тато изјави дека не верува само едно семејство воопшто да може да има толку роднини и кумови, и се зарече да не одиме веќе на ниедна свадба“ (38). И со оваа новонастаната ситуација, семејството решава да се избори така што се преправаат, првин, дека се болни од сипаници, а откако тоа нема да вроди со плод и роднините продолжуваат да си доаѓаат, се преправаат дека не се дома. Така, нивниот живот се претвора во деноноќно криење, нечујно движење низ станот, шепотење, живот без радио и телевизија. Спасот доаѓа кога се разоткрива дека младоженецот, сакајќи да се пофали пред сватовите, го преувеличил општествениот статус на своите роднини од Белград: „За да не изгледа дека тој не познава ниедна важна личност, нашиот далечен роднина раскажувал за нас како сме многу богати, и во Белград имаме такви добри врски, што поради нас, спремни се да го преместат устието на Сава во Дунав“ (43). Кога се разоткрива вистината, ситуацијата се враќа во нормала, но не за долго. Се чини, на семејството на Горан, драматизирањето на секојдневните настани како да им е во крвта, па на првата вест дека има крадци во зградата, тие повторно ќе се забарикадираат, се сомневаат дури и во поштарот дека е маскиран крадец, ги кријат малубројните вредни нешта кои ги имаат, со секојдневна глума дека сите се во станот: „Решивме, некое време, секогаш дома мора да има по некој од нас. А тој што е дома мора да се преправа како да се сите дома“ (47).

Интересен момент во романот е и настојувањето на родителите преку Горан да ги проектираат своите неостварени желби во однос на неговата идна професија. При тоа, особено упорна се покажува нивната мајка, која на крај, по многуте настојувања и професии (виолинист, новинар, доктори на науки и др.), а особено откако ќе се увери дека Горан не е надарен за виолина, се помирува нејзините синови да бидат "просечни како Ајнштајн". Притоа, никој и не помислува да го праша Горан што го интересира него: „Вистина решиле да свирам на нешто (...). Им реков дека јас би сакал на гитара, веќе ако се мора, но ми одговорија дека тоа од моја страна е несериозно, и не ми објаснија зошто е несериозно. Многу интересно е прикажан моментот во романот кога Горан го демонстрира својот талент – свирење на виолина, што е вистинско измачување за неговите домашни, но и за соседите: „Дедо...првпат по којзнае колку време излезе од дома без шапка, некако како да му се брза некаде...Мама мечтателно ги затвори очите, а тато замижа, само некако поинаку...Јавноста веднаш почна да реагира. Ни чукаа одозгора, а потоа ни чукаа од обете страни...“ (61).

Друг важен сегмент во овој роман, во кој се прикажува растењето на основецот Горан, кој влегува во својата четиринаесетта година, е односот на возрасните кон него, како и неговиот однос кон нив. Тоа е видно во моментите кога тој телефонски ги бара своите другари, а од другата страна родителите му се обраќаат со „вие“ заради гласот кој почнува да му мутира, барем сè додека не утврдат дека тоа е Горан: „Се прашувам кога ќе го достигнам сопствениот глас. Зар не е смешно, мојот глас изгледа како да носи вратоврска и костум, може дури и шапка, а јас, неговиот сопственик, лете сè уште носам кратки панталони!“ (16); „Гласот навистина ти е длабок, но мислите ти се многу поплитки од него-рече тато“ (17). Во секој случај, обраќањето на возрасните кон него како кон возрасен му импонира, иако и самиот е свесен дека го чека уште долг пат до зрелоста: „Јас вистина не знам што ќе биде од нас. Некако...убаво е кога родителите веруваат во човека. Но, не чини кога веруваат, така...со сета сила. Мислам, кога претерано веруваат, па никој не може да ја оправда толкавата нивна доверба“ (67).

Важен педагошки момент е оној кога Горан и брат му се занимаваат со општествено корисна работа и собираат стара хартија, заради што ќе добијат и наградно летување на море. Токму таму, Горан ќе се зближи со две девојчиња, Гордана и Лиле. Првата, по враќањето дома, се однесува студено кон него, но затоа Лиле ќе влезе во неговиот живот и ќе изврши големо позитивно влијание врз него, како во поглед на хигиената, така и во

однос на учењето, но и првите проблесоци на љубовта: „Сега веќе знаеме дури и каде да се сместат носевите кога некои се бакнуваат, како што рече мајка ѝ на Лилјана“(129).

Од македонската книжевност за млади, како индикативен во овој поглед ќе го разгледаме романот „Втората смена“ од Велко Неделковски.¹¹

И овој роман е со слична структура на дневник. И во него, настаните кои се опишуваат во дневникот на Николче кој заминува на петнаесетдневно летување во детско летувалиште во Струга, се редат ден за ден, и доследно, хроничарски се бележат. Романот има една воведна глава во која ни се дава информацијата дека шестоодделенецот Николче родителите го запишале да оди сам на летување, на што тој особено се радува: „За прв пат без домашните. Сам (9)“. Втората глава започнува со датирање на деновите и насловување (Вторник, 15 јули, Поаѓање) и сè до крајот, авторот на романот, детално, ден по ден, ќе ги следи доживувањата на Николче во одморалиштето. Откако го преживува "срамното однесување" на неговите при испраќањето, Николче се впушта во склопување нови пријателства, појава на првите симпатии: „Маргарита имаше крупни црни очи. Во нив беше преместено сето езеро, и сонцето, и летувалиштето, и...Што се случува со мене, како да сум маѓепсан? (стр.36)“, првото љубовно разочарување: „Летувалиштето наеднаш стана празно, пусто. А сите деца беа тука...Станувам заборавен, пак не знам што ручавме (99)“, соочување и запознавање нови карактери, задевања, општествено корисна работа во кујната, средба со асоцијални појави како ситни крајби и сл. Сето тоа, придонесува Николче да порасне, да се збогати со многу нови сознанија за животот и луѓето. Во овој роман, ликот свесно нè информира дека пишува дневник, се срами од тоа, но и сака да ги сочува своите мисли и чувства: „Дневников ќе го скријам. Ако некој ме затекне кога пишувам во него, ќе излажам дека ги прераскажувам лектирите (40)“. Вторпат го спомнува дневникот на стр.115: „Дневников продолжувам да го пишувам на друга, нова тетратка. Првата имаше педесет лисја и ја испишав до крајот. Ја скрив на дното од мојата патна торба, подалеку од љубопитни очи и закачливи раце“.¹²

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на гореизнесеното, може да се заклучи дека дневникот е мошне специфична и препознатлива книжевна форма со свои специфични карактеристика, каде нараторот ја раскрилува својата интима, своите мисли за себе или околината. Без сомнение, и двата романи, и „Горановиот дневник“ и „Втората смена“, согласно претходно наведените теориски поставки за дневникот како референцијален книжевен жанр, ги исполнуваат условите за да можат да се подведат под категоријата дневник.

Ако се прифати класификацијата на дневниците, дадена од Smolčić¹³ може слободно да се каже дека во случај на двата разгледани романи „Горановиот дневник“ и „Втората

¹¹ Велко Неделковски, Втората смена, Просветно дело, Скопје, 2004.

¹² Јованка Денкова, *Дневнички записи во македонската книжевност за деца и млади*. In: Зборник од Петта меѓународна научна конференција, Меѓународен дијалог: Исток-Запад, 25-26 Арг 2014, Корпоративен Меѓународен Славјански Универзитет "Г.Р.Державин" - Св.Николе, Македонија, 2014.

¹³ Ivona Smolčić, Eсеj, biografija, dnevnik, pisma, memoari, **Приватни дневници**: темата е насочена на субјектот на дискурсот и неговите искуства во семејството, со пријателите, личните интереси, детали од секојдневниот живот и сл., при што се истакнува интимната состојба во која се наоѓа субјектот. **Социјални дневници**: цел на субјектот е да го проицира сопственото мислење за надворешните случувања, да се истакне опозицискиот карактер кон општествената реалност која го навела на дневничка авторефлексија, постојаното наведување на датите и редовното пишување се наложуваат како неопходност. **Филозофски дневници**: во нив се настојува дискурзивно да се обликува спознавањето на сопствената духовна егистенција, поттикнато од искуството во реалноста. **Историски дневници**: се

смена“ станува збор за приватно-литераризирани дневници, со таа разлика што во „Горановиот дневник“ како да има примеси и на социјален дневник, бидејќи раскажувачот го проицира сопственото мислење за сè што му се случува во рамките на семејството, но и надвор од него. Истовремено, романите го следат растењето на детето, неговото созревање и влегување во светот на возрасните. Овие два романи говорат во прилог на фактот дека и македонската и српската книжевност за млади се во чекор со современите светски и европски книжевни тенденции, но дека се и во чекор со сензибилитетот на современото дете-адолесцент.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. A real companion and friend, The diary of William Lion Mackenzie King, <https://www.collectionscanada.gc.ca/king/023011-1010.01-e.html>, пристапено на 12.01.2017
2. Денкова, Јованка., (2014). *Дневнички записи во македонската книжевност за деца и млади*. In: Зборник од Петта меѓународна научна конференција, Меѓународен дијалог: Исток-Запад, 25-26 Apr 2014, Корпоративен Меѓународен Славјански Универзитет "Г.Р.Державин" - Св.Николе, Македонија.
3. Дигитален речник на македонскиот јазик, www.makedonski.info/show/дневник/м, преземено на 11.01.2014.
4. Galstyan, Ashot V. Several Linguostylistic issues of Literary Diary, (2013). International Conference for Innovative Education, At London, UK, 22-23 April 2013, Vol.2, p.206-212, https://www.researchgate.net/profile/Ashot_Galstyan3/publication/256546698_SEVERAL_LINGUOSTYLISTIC_ISSUES_OF_LITERARY_DIARY/links/02e7e5235b35974cb9000000.pdf, пристапено на 12.01.2017
5. Morton, Peter, "Narrative Strategies in the Fictive Diary: An Abstract." <http://ehlt.flinders.edu.au/humanities/exchange/asri/lw_symp/P_Morton_abstract.pdf, пристапено на 11.01.2014.
6. Неделковски, Велко (2004). Втората смена, Просветно дело, Скопје.
7. Оксфордски речник, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/diary>, 11.01.2014
8. Smolčić, Ivona, Eсеј, biografija, dnevnik, pisma, memoari, <http://www.authorstream.com/Presentation/kaiserfranzika-1522230-esej-biografija-dnevnik-pisma/>, пристапено на 16.01.2017.
9. Станоевиќ, Зоран (1990). Горановиот дневник, Детска радост, Скопје.
10. The concise Oxford Companion to the English Literature, Definiton of the genre, ed.Margaret Drabble and Jenny Stringer, Oxford: Oxford U P, 1990. http://is.muni.cz/th/145339/ff_b/BAThesis-FinalVersion.pdf.10.01.2014, 11.01.2014
11. The History of the Diary Novel, by Johannah King-Slutzky <https://thehairpin.com/go-read-alice-the-history-of-the-diary-novel-85283b5bc085#.4ixldm4f6>, пристапено на 13.01.2017

тематизира настан кој има значење во историската динамика на просторот. Се опишуваат воени настани и интимни фрустрации кои го следеле субјектот во тек на настаните кои го придвижуваат дејството. **Литераризирани дневници:** авторот не е идентичен на ликот ниту на раскажувачот, туку раскажувачот и ликот се идентични, <http://www.authorstream.com/Presentation/kaiserfranzika-1522230-esej-biografija-dnevnik-pisma/>, пристапено на 16.01.2017.